KAZAKH LANGUAGE

Grammar, Texts, Vocabulary

Aijan Akhmetova

Alphabet | Vocabulary | Texts | More...

Kazakh Language

Grammar, Texts, Vocabulary

Aijan Akhmetova

CONTENTS

KAZAKH ALPHABET — ҚАЗАҚ ӘЛІПБИ	1
VOCABULARY BANK — БЕЙНЕЛІ СӨЗДІК	2
PREPARATION FOR TEXT — МӘТІН	9
DIALOGUE — ДИАЛОГ	10
GRAMMAR — ГРАММАТИКА	12
TEXTS — МӘТІН	25

Kazakh alphabet — Қазақ әліпбиі

Print letter Баспа әріптер	Letter name Әріптің аты	Pronunciation Аталуы	Examples Мысалдар
Аа	А	Ah	ата [ata]
Әә	ә	ä (“a” in “man”)	ән [än]
Бб	бе	beh	бала [bala]
Вв	ве	veh	ванна [vanna]
Гг	ге	geh	гүл [gül]
Ғғ	ға	γah	ғалым [γalym]
Дд	де	deh	доп [dop]
Ее	е	yeh	ем [yem]
Ёё	йё	yo	ёлка [yolka]
Жж	же	jeh	жас [jaas]
Зз	зе	zeh	заман [zaman]
Ии	и	ee	ине [een-e]
			қимыл [kheemil]
Йй	қысқа и	kskaa ee	бай [bai]
Кк	ка	kah	кез [kez]
Ққ	қа	kh-ah	қала [kha-laa]
Лл	эл	ehl	лақ [laakh]
Мм	эм	ehm	мал [mal]
Нн	эн	ehn	нан [nan]
Ңң	эң	ŋ (“ng” in “sing”)	аң [aŋ]
Оо	о	o	одақ [odaakh]
Өө	ө	ö (“e” in “her”)	өзен [öze-en]
Пп	пе	peh	пайда [paida]
Рр	рэ	reh	рет [ret]
Сс	эс	ehs	сабақ [saabaakh]
Тт	тэ	teh	топ [tope]
Уу	у	oo	буын [boo-in]
Ұұ	ұ	uw	құрт [kuwrt]
Үү	ү	ü (“u” in “pure”)	үн [ün]
Фф	эф	ehf	факт [faakt]
Хх	ха	hah	хат [hot]
һ	һа	ha (soft “ha”)	қаһар [kha-haar]
Цц	це	tseh	цемент [tsement]
Чч	че	che	чек [check]
Шш	ша	shah	шаң [shaŋ]
Щщ	ща	shchyah	щетка [shchyotka]
ъ	айыру белгісі	aiyiru belgsi	подъезд [podjezd]
Ыы	ы	i	ыдыс [id-is]
Іі	і	y	із [yz]
ь	жіңішкелік белгісі	gy-nyshkelik belgsi	роль [rol]
Ээ	э	eh	экран [ehkraan]
Юю	йу	yu	эрист [yuree-eest]
Яя	йа	ya	яғни [yaγnee]

VOCABULARY BANK — БЕЙНЕЛІ СӨЗДІК
Human being — Адам

woman–әйел/бике
man–еркек
young man–жас адам
girl (in her late teens)–қыз/бике
boy–бала/ұл бала
(small) girl–қыз/қыз бала

Parts of the body — Дене Мүшелері

Head–бас
Forehead – маңдай
Face – бет
eye–көз
nose–мұрын
hair–шаш
tooth–тіс
lips–ерін
ear-құлақ
hand-қол
finger-саусақ/бармақ
foot; leg-табан; аяқ

Family — Отбасы/Жанұя

wife-әйел
husband-күйеу
mother-ана/шеше
father-әке
daughter-қыз
son-ұл/бала
sister(younger)-сіңлі (for female)/қарындас(for male)
sister (elder)-әпке/апа
brother-аға (big)/іні (younger)
parents-ата-ана/әке-шеше
grandfather-ата
grandmother-әже
grandson-немере
granddaughter- немере/немере қыз

House, Apartment, Room, Furniture, Household Utensils — Үй, Пәтер, Бөлме, Жиһаз, Үй Мүліктері

block of flats-үй
flat, apartment-пәтер
balcony-қылқима/балкон
hall-коридор/дәліз

study-кабинет
lavatory, toilet-әжетхана/дәретхана
bathroom-ванна
kitchen-ас бөлмесі
dining room- асхана
bedroom-жатаржай

Clothes — Киім

overcoat-пальто
weathercoat, waterproof coat-плащ
dress-көйлек
suit-костюм
suit coat, jacket-пенжак
shirt-көйлек/жейде
skirt-юбка
blouse-блузка/жейдеше
tights, pantyhose-калготкалар
trousers, pants-шалбар
cap, fur-hat-кепка, бөрік
hat-қалпақ
gloves-қолғап
knee-lengh socks-гольф
socks-носки
tie-галстук
sandals-жеңіл аяқ-киім
boots-бәтеңке
slippers-тәпішке
booties-етіктер
shoes-туфли
sport shoes-кеді

Food — Тамақ

salt-тұз
meat-ет
butter-май
kefir-айран
milk-сүт
juice-сок/шырын
sausage-шұжық
cheese-ірімшік
egg-жұмыртқа
fish-балық
potatoes-картоп
onions-пияз
cucumbers-қияр
carrots-сәбіз
beet, beetroot-қызылша

tomato-қызан/помидор
cabbage-қырыққабат/капуста
orange-апельсин
apple-алма
grapes-жүзім
sweets, candy-кәмпит
small cakes-бәліш
tea-шай
sugar-қант
coffee-кофе
cake, gateau-торт
buns-бөлке
long loaf of bread-батон

Reading and Writing — Оқу және Жазу

book-кітап
newspaper-газет
textbook-оқулық
magazine-журнал
dictionary-сөздік
letter -әріп
paper-қағаз
envelope-конверт
letter-хат
pen-қалам/қаламсап
pencil-қарындаш
stamp-марка/хаттаңба
postcard-ашық хат
telegram-жеделхат

City — Қала

street-көше
house, block of flats-үй
building-ғимарат
square-алаң
restaurant-мейрамхана
café-кафе
hotel-қонақ үй
cinema, movie palace-кинотеатр
museum-мұражай
theatre-театр
circus-цирк
university-университет
college-институт
school-мектеп
shop, store-дүкен
kiosk, stall-киоск

post office; telegraph office-пошта, телеграф
stadium-стадион
market-базар
bridge-көпір
park-парк/бақ
factory(завод)-зауыт
factory(фабрика)- фабрика

City Transport — Қалалық Көлік

tram, streetcar-трамвай
Underground, subway-метро
trolleybus-троллейбус
bus-автобус
taxi, cab-такси
motor car, automobile-машина

Sports — Спорт

hockey-хоккей
football, soccer-футбол
tennis-теннис
volleyball-волейбол

Nature. In the Country. Domestic Animals — Табиғат. Ауылда. Үй жануарлары

sun-күн
moon-ай
sky-аспан
village-ауыл
orchard-бақ/саябақ
wood-орман
field-дала/егістік
river-өзен
tree-ағаш
flower-гүл
bird-құс
cat-мысық
dog-ит/төбет
cow-сиыр
horse-от/жылқы
hen-тауық

Time — Уақыт

morning-таң
day-күн
evening-кеш

night-түн
winter-қыс
spring-көктем/жазғытұры
summer-жаз
autumn-күз
days of the week-апта күндері
Monday-дүйсенбі
Tuesday-сейсенбі
Wednesday-сәрсенбі
Thursday-бейсенбі
Friday-жұма
Saturday-сенбі
Sunday-жексенбі
months-айлар
January-қаңтар
February-ақпан
March-наурыз
April-сәуір/көкек
May-мамыр
June-маусым
July-шілде
August-тамыз
September-қыркүйек
October-қазан
November-қараша
December-желтоқсан

-"What is your family name, first name, patronymic?"
-"Asylbekov Dauren Ermekuly."
"Сіздің аты-жөніңіз?"

"Асылбеков Дәурен Ермекұлы."

танысу getting acquainted
орыс Russian
қазақ Kazakh
инженер engineer
дәрігер doctor
студент student
биолог biologist
әлі still
оқушы pupil, high school student
барлық/күллі/түгел/бәрі/бүкіл all, whole
қонақ guest, visitor
Америка America
американ American
дос friend
да also
***
ат/есім first name
әкесінің аты patronymic
фамилия last name
кімдікі/кімнің whose
санаторий, денсаулық орталығы sanatorium, health centre
өлең song
***
оларда...бар they have…
бізде (оларда) қонақ we (they) have a visitor

TEXT — МӘТІН

Танысу

Танысыңыз: бұл орыс жанұясы. Бұл Дәурен Ермекұлы, ал бұл Әйгерім Маратқызы– оның әйелі. Дәурен Ермекұлы инженер, ал Әйгерім Маратқызы дәрігер.

Олардың балалары бар: ұл баласы Арман және қызы Майра. Арман – ол студент-биолог. Майра әлі оқушы.

Үйде қазір барлық отбасы. Бүгін оларда қонақ, Джон, американ студенті. Ол да биолог.

DIALOGUE — ДИАЛОГ

Арман: Анам, бүгін бізде қонақ.
Әйгерім Маратқызы: Кім?
Арман: Менің досым Джон, біздің студент.

(Есікке шалып жатыр.)

Арман: Бұл ол. (Есікті ашып жатыр.)
Джон: Сәлеметсіз бе?
Арман: Сәлем!
Дәурен Ермекұлы: Қайырлы күн!
Әйгерім Маратқызы: Қайырлы күн!
Арман: Танысып кетіңіз: менің досым Джон, менің шешем.
Әйгерім Маратқызы: Әйгерім Маратқызы.
Джон: Өте қуаныштымын, Джон.
Арман: Бұл Майра, менің қарындасым.
Майра: Майра.
Джон: Танысқанымызға қуыныштымын, Джон.

Атыңыз қалай?
Арман.
Сіз студентсіз бе?
Иә, студентпін.
Бұл сіздің қарындасыңыз ба?
Иә.
Оның аты қалай?
Майра.
Ол студент пе?
Жоқ, студент емес, ол әлі оқушы.
Сіздің досыңыз кім?
Ол студент.
Ол қазақ па?
Жоқ, ол американдық.

GRAMMAR — ГРАММАТИКА
The Noun – Зат есім

Бұл кім? Who is it?	**Бұл не?** What is it?
Бұл Арман Бұл студент	Бұл үй Бұл кітап

The question **кім?** is only asked about human beings (words denoting persons); the question **не?** is asked about other animate and inanimate nouns (words denoting objects or animals).

Қазақ тілінде **кім?** сұрауы тек қана адамға қойылады, ал **не?** сұрауы қалған жанды да жансыз зат есімдерге қойыла береді.

EXERCISES — ЖАТТЫҒУЛАР

I. Ask the question **бұл кім?** or **бұл не?** About what you see in the picture and answer the question.

Model: – *Бұл не?* – *Бұл ана.*
– *Бұл кім?* – *Бұл теледидар.*

Kinds of nouns

Kinds Түрлері		Examples Мысалдар
Мағынасына қарай	1. Common Жалпы	бала-child, адам-human being, дала-steppe
	2. Proper Жалқы	Арман-Arman, Рим-Rome, Қазақстан-Kazakhstan
Тұлғасына қарай	1. Simple Негізгі	ел-country, жер-earth, су-water, қала-city
	2. Derivative Туынды By means of word-formational suffixes Сөз тудырушы жұрнақтар арқылы: -шы, -ші; -ім, -ым; -лық, -лік; -дық, -дік; -тық, -тік; -ша, -ше	эн+ші – singer қой+шы – shepherd біл+ім – knowledge бала+лық – childhood жаман+дық – harm аш+тық – hunger кітап+ша – book(small) кеуде+ше – pullover
	3. Compound Күрделі	
	а) біріккен	қол+жазба=қолжазба (hand+write=handwritten) бел+бау=белбау (waist+rope=belt)

	b) қосарлы	ата-ана (father+mother=parents)
	c) тіркесті	ауыл шаруашылығы (village+farm=agriculture) аяқ киім (foot+wear=footwear) сиыр еті (cow+meat=beef)
	d) қысқартылған	БАҚ=бұқаралық ақпарат құралдары (mass-media) Пединститут см, кг, км

Derivative nouns — Туынды зат есімдер

Suffixes Жұрнақтар	Examples Мысалдар
1. **-шы, -ші** for formation derivative nouns denoting persons producing activity	жазу (write) – жазу+шы (writer) етік (boots) – етік+ші(shoemaker) балық (fish) – балық+шы (fisherman)
2. **-лық, -лік, -дық, -дік, -тық, -тік** for formation derivative nouns with the meaning of state, status, quality or character	бала (child) – бала+лық (childhood) дос (friend) – дос+тық (friendship) қоғам (society) – қоғам+дық (social) биік (high) – биік+тік (height) жеңіл (easy) – жеңіл+дік (ease)
3. **-лас, -лес, -дас, -дес, -тас, -тес** for formation derivative nouns denoting someone who lives in/works in/attends the same ____ as another person	жер (ground) – жер+лес (fellow countryman) класс – класс+тас (classmate) ат (name) – ат+тас (namesake)

Plural endings — Көптік жалғау

Ending sound of word Сөздің соңғы дыбысы	Plural endings Көптік жалғауы	Examples Мысалдар
1. Vowel sounds and р, у, й	-лар -лер	оқушы+лар (pupils) тау+лар (mountains) көше+лер (streets) үй+лер (houses) дәптер+лер (writing-books)
2. з,ж, л, м, н, ң	-дар -дер	қаз+дар (gooses) дренаж+дар (drainages) өзен+дер (rivers) қайын+дар (pines) көл+дер (lakes) кілем+дер (carpets)

3. п, ф, к, қ, т, с, ш, щ, х, ц, ч	-тар -тер	қонақ+тар (visitors) жолдас+тар (companions) ат+тар (horses) мектеп+тер (schools) көйлек+тер (dresses)

EXERCISES — ЖАТТЫҒУЛАР

I. Write the plural of each of these nouns. Translate to English language.

Model: *айна "mirror" – айналар "mirrors"*

Егеу "file", адам "human being ", әже "grandmother", тақта "board", ағаш "tree", дәптер "writing-book", қаз "goose", бет "page", балға "hammer", қарындаш "pencil", кітап "book", қалам "pen", қағаз "paper", сабақ "lesson", колхоз "collective farm", педагог "teacher", етікші "shoemaker", сауыншы "milkman", су "water", оқулық "textbook", жолдас "companion", тәрелке "plate", дос "friend", кереует "bed", мұғалім "teacher", орамал "towel", қазақ "kazakh", әйел "women", институт "institute", кісі "person", тіл "language", әке "father", бірінші "first", терезе "window", білезік "bracelet", пакет "packet", экипаж "crew", аң "animal", ән "song", сен "you", мінез "character", піл "elephant", ана "mother", аға "uncle", той "holiday", сатушы "seller"

II. Write the plural form of the nouns.

1. Сен қағаздар ал. 2. Мынау – тәрелкелер. 3. Мынау қаламдар емес, қарандаштар. 4. Әсет, мен дәптерлер ал, маған бер. 5. Осында аналар және әкелер бар. 6. – Егеулер қайда? – Егеулер осында. 7. – Апалар қандай адамдар? – Апалар жақсы адамдар. 8. Мынау жас адамдар емес, егде адамдар. 9. – Мә, балғалар ал. – Рақмет.

III. Read the text. Translate to English language.

Қарлығаш girl's name
оқушы pupil
кітап book
оқулық textbook
қағаз paper
әне there
аңда there
қалам pen
қарындаш pencil
міне here
мында here
маған to me

Мынау – Қарлығаш. Ол жақсы адам. Қарлығаш осында. Анау – Әсет. Ол – оқушы.
– Қарлығаш, кітаптар қайда?
– Кітаптар, оқулықтар, қағаздар, дәптерлер әне, аңда жатыр.
– Қаламдар және қарындаштар міне, мында жатыр.
– Маған жақсы кітап бер.

– Қара, мына кітап жаман емес, жақсы. Мә, ал.

Possessive Pronouns — Есімдіктердің Тәуелденуі

Person	Personal Pronouns Жіктеу Есімдіктері	Possessive Pronouns. Singular Есімдіктердің тәуелденуі. Жекеше түрі
Singular pronouns		
1st	**мен** I	**менің** my (mine)
2nd	**сен** you **сіз** you	**сенің** your(s) **сіздің** your(s)
3rd	**ол** he, she, it	**оның** his, her(s), its
Plural pronouns		
1st	**біз** we	**біздің** our(s)
2nd	**сендер** you **сіздер** you	**сендердің** your(s) **сіздердің** your(s)
3rd	**олар** they	**олардың** their(s)

Note.- 1. The pronouns **сіз, сіздің** are used to one person as polite forms of address.
2. The pronouns **сіздер, сіздердің** are used to several persons as polite forms of address.
3. The pronouns **ол** and **оның** are used for all genders.

Possessive case of nouns — Зат есімнің тәуелденуі

Ending sound of word Сөздің соңғы дыбысы	Possessive endings Тәуелдік жалғауы	Person	Examples Мысалдар
Singular pronouns			
Vowel sound Дауысты	-м	1st	Менің аға+м – My brother Менің әке+м – My father
	-ң (for polite form -ңыз, -ңіз)	2nd	Сенің аға+ң – Your brother Сіздің аға+ңыз – Your brother Сенің әке+ң – Your father Сіздің әке+ңіз – Your father
	-сы, -сі	3rd	Оның аға+сы – His/Her brother Оның әке+сі – His/Her father
Consonant sound Дауыссыз	-ым, -ім	1st	Менің қалам+ым – My pen Менің дәптер+ім – My writing-book
	-ың, -ің (for polite form -ыңыз, -іңіз)	2nd	Сенің қалам+ың – Your pen Сіздің қалам+ыңыз – Your pen Сенің дәптер+ің – Your writing-book Сіздің дәптер+іңіз – Your writing-book
	-ы, -і	3rd	Олардың қалам+ы – Their pen Олардың дәптер+і – Their writing-book

Plural pronouns			
Vowel sound Дауысты	-мыз, -міз	1st	Біздің аға+мыз – Our brother Біздің эке+міз – Our father
	-ың, -ің (for polite form -ыңыз, -іңіз)	2nd	Сендердің аға+лар+ың – Your brother Сіздердің аға+лар+ыңыз – Your brother Сендердің эке+лер+ің – Your father Сіздердің эке+лер+іңіз – Your father
	-сы, -сі	3rd	Олардың аға+сы – Their brother Олардың эке+сі – Their father
Consonant sound Дауыссыз	-ымыз, -іміз	1st	Біздің қалам+ымыз – Our pen Біздің дэптер+іміз – Our writing-book
	-ың, ің (for polite form -ыңыз, -іңіз)	2nd	Сендердің қалам+дар+ың – Your pen Сіздердің қалам+дар+ыңыз – Your pen Сендердің дэптер+лер+ің – Your writing-book Сіздердің дэптер+лер+іңіз – Your writing-book
	-ы, -і	3rd	Олардың қалам+ы – Their pen Олардың дэптер+і – Their writing-book

EXERCISES — ЖАТТЫҒУЛАР

I. Read the sentences, noting the changes in the possessive pronouns.

– Бұл кімнің журналы?
– Бұл менің журналым.
– Бұл сенің журналың.
– Бұл сіздің журналыңыз.
– Бұл оның журналы.
– Бұл біздің журналымыз.
– Бұл сендердің журналдарың.
– Бұл сіздердің журналдарыңыз.
– Бұл олардың журналы
– Бұл кімнің газетасы?
– Бұл менің газетам.
– Бұл сенің газетаң.
– Бұл сіздің газетаңыз.
– Бұл оның газетасы.
– Бұл біздің газетамыз.
– Бұл сендердің газеталарың.
– Бұл сіздердің газеталарыңыз.
– Бұл олардың газетасы.

– Бұл кімнің хаты?
– Бұл менің хатым.
– Бұл сенің хатың.
– Бұл сіздің хатыңыз.
– Бұл оның хаты.

– Бұл біздің хатымыз.
– Бұл сендердің хатыларың.
– Бұл сіздердің хатыларыңыз.
– Бұл олардың хаты.

II. (a) Read the sentences and ask the question **кімнің?**

Model: *Бұл <u>менің</u> досым. – Бұл кімнің досы?*

1. Бұл менің жанұям. Бұл менің ағам, ал бұл менің әпкем. 2. Бұл оның үстелі. Бұл оның оқулығы, оның кітабы және оның қаламы. 3. Бұл оның пальтосы. Ал бұл оның костюмі және оның көйлегі. 4. Бұл біздің үйіміз. Бұл біздің пәтеріміз, Бұл біздің тереземіз.

(b) Answer the questions, using the possessive pronouns **менің, оның, біздің**.

Model: *Бұл кімнің костюмі? – Бұл менің костюмім.*

1. Бұл кімнің шабаданы? Бұл кімнің орамалы? Бұл кімнің көйлегі? 2. Бұл кімнің портфелі? Бұл кімнің қаламы? Бұл кімнің заты? 3. Бұл кімнің мектебі? Бұл кімнің үйірмесі? Бұл кімнің стадионы?

III. Complete the dialogues.

1. – ...? – Менің атым Арман.
– ...? – Мен студентпін.
2. – ...? – Иә, бұл менің қарындасым.
– ...? – Оның аты Майра.
– ...? – Ол оқушы.
3. – ...? – Бұл менің анам.
– ...? – Ол дәрігер.

IV. Read the sentences, paying attention to IC-1 and IC-3.

(a) Бұл зауыт.	Бұл зауыт па?
Бұл мектеп.	Бұл мектеп пе?
Бұл институт.	Бұл институт па?
(b) Бұл оның ұлы.	Бұл оның ұлы ма?
Бұл оның қызы.	Бұл оның қызы ма?
Бұл оның досы.	Бұл оның досы ма?

V. Read the sentences, paying attention to the intonation of the question and the awnswer (IC-1, IC-2 and IC-3).

(a) – Оның ағасы кім? – Ол инженер.
– Оның қарындасы кім? – Ол дәрігер.

(b) – Ол студент пе? – Иә, студент.

(c) – Бұл кімнің галстугі? – Бұл оның галстугі.

– Бұл кімнің кофтасы? – Бұл оның кофтасы.
– Бұл кімнің көйлегі? – Бұл оның көйлегі.

(d) – Бұл сіздің қолшатырыңыз ба? – Иә, менікі.
– Бұл сіздің бас киіміңіз бе? – Жоқ, менікі емес.
– Бұл сіздің орамалыңыз ба? – Иә, менікі.

VI. (a) Your friend visits you for the first time. Introduce him (her) to the members of your family. Your family consists of yourself and your father, mother, brother, sister, wife (husband) and a son.

Model: – *Танысыңыз! Бұл менің досым Джон, ал бұл менің анам.*
– *Өте қуаныштымын. Әйгерім Маратқызы.*
– *Танысқанымызға қуыныштымын. Джон.*

(b) Speak about the members of your family.

Model: *Бұл менің шешем. Оның аты Әйгерім Маратқызы, ол дәрігер.*

VII. Translate into Kazakh.

1. "What is your name?"
"Arman."
"Are you a student?"
"Yes, I am."
2. "What is your friend?"
"He is an engineer."
"Is he Kazakh?"
"Yes, he is."
3. "Hello, Arman."
"Hello, John. Please meet my friend John. (This is) my sister Maira."
"Pleased to meet you. (My name is) Maira."
"Glad to meet you. (My name is) John."

Assignment on the text

I. Answer the questions.

1. Бұл Дәурен Ермекұлы. Ол кім?
2. Бұл Әйгерім Маратқызы. Ол кім?
3. Бұл Арман. Ол кім?
4. Бұл Майра. Ол кім?
5. Бұл Джон. Ол кім?

II. Speak about yourself.

Сіздің атыңыз қалай? Сіз кімсіз? Сіздің ата-анаң (әке мен шеше) кім?

Cases of nouns — Зат есімнің септелуі

Cases Септіктер	Questions Сұрақтар	Examples Мысалдар
The Nominative case (The Subject) Атау септік	Кім? Who? Не? What?	бала – the boy үй – house
The Genitive case (Indicates Possession; 's in English, used after "of") Ілік септік	Кімнің? Whose? Of whom? Ненің? Of what? Қай? Whose?	баланың – (of) the boy, boy's үйдің – house's
The Dative case (The Inderect Object; "to", "for" in English) Барыс септік	Кімге? To whom? Неге? For what? Қайда? To where?	балаға – (to) the boy үйге – (to) the house
The Accusative Case (The Object) Табыс септік	Кімді? Whom? Нені? What?	баланы – the boy үйді – the house
The Prepositional Case (Used after "in", "at", before "to have") Жатыс септік	Кімде? At who? Неде? At what?? Қайда? Where?	балада – the boy үйде – at the home
The Source Case (Used after "from") Шығыс септік	Кімнен? From whom? Неден? From what? Қайдан? Whence? Қашаннан? Since what time?	баладан – from boy үйден – from house
The Instrumental Case (Indicates how something was done; "by" or "with" in English) Көмектес септік	Кіммен? With whom? Немен? With what? Қалай? How?	баламен – with boy, (by) the boy үймен – with house, (by) the house

Noun Case Endings — Септік жалғаулары

Cases Септіктер	Ending sound of word Сөздің соңғы дыбысы	Case endings Септік жалғаулары	Examples Мысалдар
The Nominative case Атау септік			
The Genitive case Ілік септік	Vowel sounds; м, н, ң	-ның -нің	Әлия-нің алма-ның адам-ның өзен-нің қайын-ның
	з, ж, р, л, й, у	-дың -дің	қыз-дың экипаж-дың көмір-дің үй-дің

			тау-дың
	п, ф, к, қ, т, с, ш, щ, х, ц, ч, б, в, г, д	-тың -тің	күрек-тің сабақ-тың педагог-тың араб-тың
The Dative case Барыс септік	Vowel sounds; р, л, й, у, м, н, ң, з, ж	-ға -ге	Сара-ға қыз-ға гараж-ға үй-ге
	п, ф, к, қ, т, с, ш, щ, х, ц, ч, б, в, г, д	-қа -ке	сабақ-қа погреб-ке жүрек-ке
	1st, 2nd person possessive case endings	-а -е	Отаным-а елім-е
	3rd person possessive case endings	-на -не	апасы-на әкесі-не
The Accusative Case Табыс септік	Vowel sounds; р, л, й, у, м, н, ң, з, ж	-ны -ні	қала-ны көше-ні
	р, л, й, у, м, н, ң, з, ж	-ды -ді	қағаз-ды көл-ді
	п, ф, к, қ, т, с, ш, щ, х, ц, ч, б, в, г, д	-ты -ті	кітап-ті өшіргіш-ті педагог-ты
	3rd person possessive case endings	-н	қалам-ын дәптер-ін
The Prepositional Case Жатыс септік	Vowel sounds; р, л, й, у, м, н, ң, з, ж	-да -де	қала-да қыз-да дүкен-де гараж-да
	п, ф, к, қ, т, с, ш, щ, х, ц, ч, б, в, г, д	-та -те	қап-та погреб-те мектеп-те
	3rd person possessive case endings	-нда -нде	ағасы-нда үйі-нде
The Source Case Шығыс септік	Vowel sounds; з, ж, р, л, й, у	-дан -ден	қала-дан темір-ден егеу-ден теңіз-ден
	м, н, ң; 3rd person possessive case endings	-нан -нен	адам-нан орман-нан өлең-нен шешесі-нен
	п, ф, к, қ, т, с, ш, щ, х, ц, ч, б, в, г, д	-тан -тен	ағаш-тан клуб-тан мектеп-тен
The Instrumental Case Көмектес септік	Vowel sounds; р, л, й, у, м, н, ң,	-мен	Кәрім-мен балға-мен

			жол-мен
	з, ж	-бен	көз-бен қағаз-бен
	п, ф, к, қ, т, с, ш, щ, х, ц, ч, б, в, г, д	-пен	қасық-пен сүт-пен педагог-пен

The Common Case — Жай септеу

Cases Септіктер	Questions Сұрақтар	Singular Form Жекеше түрі		Plural Form Көпше түрі	
		Hard vowels	Soft vowels	Hard vowels	Soft vowels
Nominative Атау	Кім? Who? Не? What?	қыз	шеге	қыздар	шегелер
Genitive Ілік	Кімнің? Whose? Of whom? Ненің? Of what? Қай? Whose?	қыздың	шегенің	қыздардың	шегелердің
Dative Барыс	Кімге? To whom? Неге? For what? Қайда? To where?	қызға	шегеге	қыздарға	шегелерге
Accusative Табыс	Кімді? Whom? Нені? What?	қызды	шегені	қыздарды	шегелерді
Prepositional Жатыс	Кімде? At who? Неде? At what?? Қайда? Where?	қызда	шегеде	қыздарды	шегелерде
Source Шығыс	Кімнен? From whom? Неден? From what? Қайдан? Whence? Қашаннан? Since what time?	қыздан	шегеден	қыздардан	шегелерден
Instrumental Көмектес	Кіммен? With whom? Немен? With what?	қызбен	шегемен	қыздармен	шегелермен

	Қалай? How?				

The Possessive Case — Тәуелді септеу

Cases Септіктер	Questions Сұрақтар	Examples Мысалдар		
		1st person	2nd person	3rd person
Nominative Атау	Кім? Who?	атам інім	атаң атаңыз інің інiңіз	атасы інісі
Genitive Ілік	Кімнің? Whose? Of whom?	атамның інімнің	атаңның атаңыздың інiңнің інiңіздің	атасының інісінің
Dative Барыс	Кімге? To whom?	атама iніме	атаңа атаңызға інiңе інiңізді	атасына інісіне
Accusative Табыс	Кімді? Whom?	атамды інімді	атаңды атаңызды інiңді інiңізді	атасын інісін
Prepositional Жатыс	Кімде? At who?	атамда інімде	атаңда атаңызда інiңде інiңізде	атасында інісінде
Source Шығыс	Кімнен? From whom?	атамнан інімнен	атаңнан атаңыздан інiңнен інiңізден	атасынан інісінен
Instrumental Көмектес	Кіммен? With whom?	атаммен iніммен	атаңмен атаңызбен інiңмен інiңізбен	атасымен інісімен

Personal Endings — Жіктік жалғау

Ending sound of word Сөздің соңғы дыбысы	Singular Form Жекеше түрі		Plural Form Көпше түрі	
	Endings Жалғаулар	Examples Мысалдар	Endings Жалғаулар	Examples Мысалдар
1st person				
Vowel sounds; р, л, й	-мын -мін	Мен оқушы+мын Мен дәрігер+мін	-сыз -міз	Біз оқушы+мыз Біз дәрігер+міз
з, ж	-бын -бін	Мен жалғыз+бын	-быз -біз	Біз жалғыз+быз Біз егіз+біз
п, ф, к, қ, т, с,	-пын	Мен студент+пін	-пыз	Біз стіжент+піз

ш, щ, х, ц, ч; б, в, г, д	-пін	Мен биолог+пын Мен прораб+пын	-піз	Біз биолог+пыз Біз прораб+пыз
2nd person				
doesn't depend on sound	-сың -сыз -сің -сіз	Сен ұшқыш+сың Сіз ұшқыш+сыз Сен әнші+сің Сіз әнші+сіз	-сыңдар -сыздар -сіңдер -сіздер	Сендер ұшқыш+сыңдар Сіздер ұшқыш+сыздар Сендер әнші+сіңдер Сіздер әнші+сіздер
3rd person doesn't have the personal endings				

EXERCISES — ЖАТТЫҒУЛАР

I. Add the endings –мын/-мын, -мыз/-мыз.

Мен мұғалім... Біз дәрігер... Біз күшті... Біз бірінші... . Мен жаман... Біз оқушы... Мен инженер...

II. Add the endings –бын/-бін, -быз/-біз.

Біз егіз... (We are twins). Біз сегіз... (We are eight). Мен сарбаз... (I am warrior) . Біз мәз... (We are happy). Біз тоғыз... (We are nine).

III. Add the endings –пын/-пін, -пыз/-піз.

Мен геолог... (I am geologist). Біз жас... (We are young). Біз жігіт... (We are guys). Мен бастық... (I am chief). Мен делегат... (I am delegate). Біз солдат... (We are soldiers). Мен қонақ... (I am visitor).

Negative Form — Болымсыз түрі

Person	Singular	Plural
1st	Мен балықшы емес-пін	Біз балықшы емес-піз
2nd	Мен балықшы есем-сін Сіз балықшы емес-сіз	Сендер балықшы емес-сіңдер Сіздер балықшы емес-сіздер
3rd	Ол балықшы емес	Олар балықшы емес

ат name
фамилия surname
жас age
отбасы family
шеше mother
әке father
іні younger brother
бар болу to have
бухгалтер accountant
қызмет ету to work
мамандық profession
бойынша by
темір ұста plumber
сынып form

оқушы pupil
мектеп school
тәмамдап қалу finishing
тарих факультеті faculty of history
өте very
тату united
тұру to live
жақсы көру to love
және and
құрметтеу to value
көп a lot of
дос friend
үй house
қашанда always
думанға толы noisy
***
менің атым... my name is…
мен...жастамын I am…years old
мен... келеді i want to…

TEXT — МӘТІН

Менің отбасым

Менің атым Нағима. Менің фамилиям Алтынбаева. Мен 16 (он алты) жастамын. Менің отбасымда шешем, әкем, мен және інім бар. Менің шешемнің аты Шолпан. Ол 38 (отыз сегіз) жаста. Бухгалтер болып қызмет етеді. Менің әкемнің аты Нұрлан. Ол мамандығы бойынша теміррұстасы. Ол 40 (қырық) жаста. Менің інімнің аты Талғат. Ол төртінші сыныптың оқушысы. Ол 10 (он) жаста.

Мен мектепті әмамдап қалдым. Мен университеттің тарих факультетіне түскім келеді.

Менің отбасым өте тату тұрады. Мен өз отбасымды өте жақсы көремін және құрметтеймін. Біздің отбасымыздың достары көп. Біздің үй қашанда думанға толы.

My Family

My name is Nagima. My surname is Altynbaeva. I am sixteen years old. My family consists of father, a mother, my younger brother and me. My mother's name is Sholpan. She is 38 (thirty-eight). She is an accountant. My father's name is Nurlan. He is a plumber. He is 40 (forty). My brother's name is Talgat. He goes to school. He is a pupil of fourth form. He is 10 (ten).

I am finishing school. I want to enter the university, faculty of History.

We have a united family. I love and value my family very much. We have a lot of friends. It is always noisy in our house.

өз my
бөлме room
пәтер flat
тұру to live
колледж college
оқу to study
алыс емес not far from
биыл this year
бітіру to graduate
қазір now
емтихан exam
тапсыру to pass
алгебра Algebra
информатика Computer Sciences
дайын болу to be ready
тек but
аздап little bit
қауіптену to afraid
соң after
түсу үшін for the entrance
бұдан да үлкен much more
дайындық preparation
таңдау choice
бірнеше wide
түрлер kinds/types/forms
бірақ but

басқару management
қаржы finance
жөнінде dealing with
қалау to prefer
Экономикалық университет University of Economy
түсу to enter
тырысу to try
ол that
қала city
екі жыл бұрын two years ago
ашылу to find
жақсы көретін ic hobby
гитара ойнау playing the guitar
бұл this
айналысу to participate
бірге оқыған classmate
көптеген басқа many others
жолдас friend
айырмашалық unlike
рок-музыка rock-music
көп large
пластинка record
жинақ collection
...ғана емес besides…
ит dog
…де also
әсіресе especially
қасқыр иті sheep-dog
біреу one
жақсы best
***
ол... it is...
...деп ойлаймын I think…
біздің алдымызда...бар now we have…
...уақыт та қалмайды do not have much time for...
мен...жақсы көремін I like...
мен…өте жақсы көремін I like...very much
менде...бар I have…
осының бәрімен жүргенде as I'm busy

Өзім туралы

Менің атым – Дәурен. Менің фамилиям – Асылбеков. Мен 16 (он алты) жастамын.

Мен өз отбасыммен 4 (төрт) бөлмелі пәтерде тұрамын.

Мен колледжде оқимын. Менің колледжім үйден алыс емес. Мен 11 -ші сыныпта оқимын, биыл оқуды бітіремін. Мен қазір емтихан тапсыруға дайындалып жатырмын. Мен алгебра мен информатикаға дайынмын, тек аздап тарих пен ағылшын тілінен қауіптенемін.

Колледжді бітірген соң, университетке түсу үшін бұдан да үлкен дайындықтар керек деп ойлаймын. Біздің алдымызда таңдауға оқудың бірнеше түрлері бар, бірақ мен басқару және қаржы жөніндегі оқуды қалаймын. Мен Экономикалық университетке түсуге тырысамын, ол біздің қалада екі жыл бұрын ашылған.

Осының бәрімен жүргенде, менің жақсы көретін ісіме – гитара ойнауға уақыт та қалмайды. Мен бұл іспен колледжде айналысқанмын. Менің бірге оқыған және көптеген басқа жолдастарымнан айырмашалығым рок-музыкасын өте жақсы көремін. Менде көп CD және пластинка жинақтары бар. Мен музыканы ғана емес, итті де жақсы көремін. Әсіресе қасқыр иттерді. Менде біреуі бар, ол менің жақсы досым.

About myself

My name is Dauren. My surname is Asylbekov. I am sixteen.

I live with my family in four-room flat in the center of Astana.

I study at the college. My college is not far from my house. I am in the eleventh form so this year I am going to graduate from the college. Now I am preparing for the final exams. I am good at Algebra and Computer Sciences but I am not so good at History and English.

After graduating from the college I think I will have much more care preparing for the entrance exams to the University. Now we have a wide choice of higher educational institutions, but I prefer one dealing with management and finance. I think I would try to enter the University of Economy that was founded two years ago.

As I'm busy I do not have much time for my hobby, that is playing the guitar. I participated in our college band indeed. Unlike many of my classmates and friends I like rock-music very much. I have a large collection of records and CD. Besides music I like dogs. Especially sheep-dogs. I have got one. It is my best friend.

жоғарғы жақ the upper part
қабат floor
...басқа besides…
ас бөлме kitchen
жуынатын бөлме bathroom
төргі бөлме sitting room
үлкен big
терезе window
қар жамылған snowy
тау rock
дөңгелек round
үстел table
айнала round
қабырға wall
қабырғаға тақау at the wall
шкаф пен диван wardrobe and sofa
орналасу to place
бұрыш corner
кресло armchair
аумақ area
шағын ғана smaller
ата-ана parents
кереует bed

сол жақ left (hand)
айна mirror
оң жақ right
кішкентай small
өз my
талғам taste
жабдықтау to design
мұнда here
жиhаз furniture
тек қана just
жату to sleep
орындық chair
жұмыс үстелі working table
музыка орталығы musical unit
қағу to hammer
бірнеше some
кітап сөрелері bookshelves
осында there
кір жуғыш машина washing machine
ұстау to keep
***
таңғажайып...көрінеді beautiful view of...
осында...тұр there is/are…
өз талғамым бойынша to my taste
көп…жоқ a little…
ас ішу to have a meal

Менің пәтерім

Мен Алматының жоғарғы жағында, үш бөлмелі үйде тұрамын.

Біздің пәтеріміз төртінші қабатта. Біздің пәтерімізде, бөлмелерден басқа, ас бөлме және жуынатын бөлме, бар.

Төргі бөлмеде үлкен екі терезе бар. Одан таңғажайып қар жамылған таулар көрінеді. Осында дөңгелек үстел және үстелді айнала алты орындық тұр. Қабырғаға тақау шкаф пен диван орналасқан. Төргі бөлменің бұрышында екі үлкен кресло тұр.

Екінші бөлменің аумағы шағын ғана. Ол менің ата-анамның бөлмесі. Онда екі кереует тұр. Сол жақ бұрышта айна, терезенің оң жағында кішкентай үстел тұр.

Үшінші бөлме менікі. Мен оны өз талғамым бойынша жабдықталғанмын. Мұнда көп жиhаз жоқ, тек қана мен жататын диван, екі орындық, жұмыс үстелім, үлкен музыка орталығы және қабырғаға қағылған бірнеше кітап сөрелері бар.

Біздің ас бөлмеміз үлкен, осында ас ішеміз.

Жуынатын бөлмеде кір жуғыш машина ұстаймыз.

My Flat

I live in a house in the upper part of Almaty.

We have three rooms. Our flat is on the third floor. Besides the rooms there is the kitchen, a bathroom and a closet in our flat.

The sitting room has two big windows with a beautiful view of snowy rocks. There is a big round table in the middle of the room with six chairs round it. There is a wardrobe and a sofa at the wall. There are two big armchairs in the corners.

The second room is smaller. It's my parents' room. There are two beds, a mirror in the left hand corner and a small dressing table to the right of the window.

The third room is mine. I designed it to my taste. There is a little furniture here: just a sofa where I sleep, two chairs, my working table, a big musical unit and some bookshelves on the wall.

Our kitchen is big and we have meals there.

We keep our washing machine in the bathroom.

жұмыс күні working day
ылғи usually
таңғы in the morning
сағат o'clock
тұру to get up
жуыну to wash face
тісті тазалау to clean teeth
таңертеңгі ас breakfast
ішу to drink
(с)одан кейін after that/then
таңертеңгі morning
автобус bus
өйткені because
бірінші the first
сабақ lesson
басталу to begin
тәртіп бойынша as a rule
күніне...сабақ ...lessons a day
оқу to study/to read
аптасына...күн ...days a week
үйге келу come home
келесі next
күн day
үйге берген тапсырма homework
орындау to do
кірісу to start
кездесу to meet
аулаға шығу to go out
кешкі ас supper
кейін after
шамалы little bit
көмектесу to help
теледидар TV
көру to watch
жататын бөлме bedroom
бару to go
аздап a little
кітап book
****

ұйықтардың алдында before I go to bed

Менің жұмыс күнім

Мен ылғи таңғы сағат жетіде тұрамын.

Мен жуынамын, тісімді тазалаймын. Таңертеңгі асымды 7.30 -да (жеті сағат отыз минутта) ішемін. Одан кейін таңертеңгі сағат сегізде автобуспен колледжге кетемін, өйткені бірінші сабақ 8.30-да (сегіз отызда) басталады.

Тәртіп бойынша біз күніне төрт сабақ оқимыз, аптасына бес күн.

Мен үйге сағат 5 -те келіп, келесі күннің үйге берген тапсырмасын орындауға кірісемін.

Мен сағат 7-де жолдастарыммен кездесу үшін аулаға шығамын.

Кешкі астан кейін мен шамалы ата-анама көмектесемін. Содан кейін теледидар көремін.

Сағат он бірде жататын бөлмеме барамын, ұйықтардың алдында аздап кітап оқимын.

My Working Day

I usually get up at seven o'clock in the morning.

I wash my face and hands and clean my teeth. I have breakfast at 7:30 (seven thirty). Then I go to the college by bus at eight o'clock because the first lesson begins at 8.30 (eight thirty).

As a rule I have four lessons five days a week.

I come home about 5 o'clock and start doing my homework for the next day.

I go out with my friends at 7 o'clock.

After supper I help my parents. Then I watch TV.

At eleven o'clock I go to my bedroom and read a little before I go to bed.